

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ

PAŽYMA

**DĖL VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO
ĮSTATYMO NR. I-1489 2, 7, 9, 40, 43 IR 47 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO NR. XIVP-441“ PROJEKTO (toliau – Projektas)**
(TAP-21-1865; TAIS Nr. 21-30555(2))

2021-12-29 Nr. NV-3407

Vilnius

Projekto rengėjas - Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – Ministerija).

Projekto tikslas. Pateikti Vyriausybės išvadą Seimo narių grupės (Ieva Kačinskaitės-Urbonienės, Vigilijaus Juknos, Valentino Bukausko Andriaus Mazuronio ir kt.) pateiktam Švietimo įstatymo Nr. I-1489 2, 7, 9, 40, 43 ir 47 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIVP-441 (toliau – Įstatymo projektas), kuriuo Seimo nariai, siekiant mokymo(si) kokybės ir skaitmeninio ugdymo plėtros skatinimo bei kokybiško ankstyvojo ugdymo užtikrinimo, siūlo:

- apibrėžti naują sąvoką „mokymo priemonės“, nustatant, kad tai yra mokymui(si) ir ugdymui(si) naudojamos spausdintos ar skaitmeninės mokymo priemonės ir ištekliai, užduočių rinkiniai, daiktai, medžiagos ir įranga;
- detalizuoti „mokymo lėšų“ sąvoką, nustatant, kad tai lėšos ir skaitmeninio ugdymo plėtrai, skaitmeninių mokymosi priemonių ir išteklių įsigijimui;
- pakeisti reguliavimą dėl privalomo ikimokyklinio ugdymo, t.y. palikti nuostatą, kad jis privalomas tik vaikams patiriantiems socialinę riziką ir atsisakyti nuostatos, kad jis, ministrų nustatytais atvejais, gali būti privalomas ir kitiems vaikams;
- papildomai nustatyti, kad esant pedagoginės psichologinės arba švietimo pagalbos tarnybos rekomendacijai vaikas pagal pradinio ugdymo programą gali būti pradedamas ugdyti vėliau nei nuo 7 metų, bet ne vėliau nei 8 metų, arba pagal jo poreikiams pritaikytą ugdymo programą;
- nustatyti, kad: higienos normas ir teisės aktų nustatytus mokinių sveikatos reikalavimus turi atitikti ne tik fizinis, bet ir nuotolinis mokymas; švietimo aprūpinimo standartai būtų taikomi ne tik mokyklos materialiajai, bet ir skaitmeninei aplinkai; švietimo, mokslo ir sporto ministras (toliau – ministras) nustatytų ne tik bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių ir mokymo priemonių atitikties teisės aktams įvertinimo ir aprūpinimo tvarkos aprašą, bet ir kokybės kriterijus, taip pat tvirtintų nurodytą tvarką atitinkančių skaitmeninių mokymo(si) priemonių ir išteklių katalogą;
- įstatymo lygmeniu nustatyti, kad mokyklos, pritarus mokyklos tarybai, galėtų naudoti mokymo lėšas skaitmeninio ugdymo plėtrai, skaitmeninių mokymo(si) priemonių ir išteklių įsigijimui;
- numatyti, kad tėvai (globėjai), ir įtėviai, gali kreiptis į pedagoginę psichologinę tarnybą arba švietimo pagalbos tarnybą dėl bet kokio amžiaus vaiko pasirengimo ugdytis ar mokytis vertinimo.

Siūloma, kad Įstatymo projektas įsigaliotų 2022 m. kovo 1 d., o pakeitimai susiję su privalomu ikimokykliniu ugdymu įsigaliotų 2024 m. rugsėjo 1 d.

Dabartinė situacija. Šiuo metu Švietimo įstatyme (toliau – Įstatymas):

- nėra apibrėžta mokymo priemonių sąvoka, ji apibrėžta poįstatyminiame teisės akte.
- nustatyta, kad ikimokyklinis ugdymas vyksta šeimoje, o tėvų (globėjų) pageidavimu – pagal ikimokyklinio ugdymo programą; vaikams, patiriantiems socialinę riziką, skiriamas privalomas ikimokyklinis ugdymas ŠMSM ir SADM ministrų nustatyta tvarka; kitiems vaikams privalomas ugdymas pagal ikimokyklinio ugdymo programą gali būti skiriamas vadovaujantis abiejų ministrų nustatytais kriterijais ir tvarka;
- įtvirtinta, kad pagal pradinio ugdymo programą vaikas pradedamas ugdyti, kai jam tais kalendoriniais metais sueina 7 metai ir gali būti teikiamas vienais metais anksčiau, jei metais anksčiau buvo ugdomas ir pagal priešmokyklinio ugdymo programą metais anksčiau;

- įstatymo straipsnyje skirtame materialiniam švietimo aprūpinimui ir mokymosi krūviui reglamentuoti, nekalbama apie nuotolinį mokymą(si), skaitmeninę aplinką;
- įstatyme nėra įtvirtinta, kad mokykla, pritarus mokyklos tarybai, gali naudoti mokymo lėšas skaitmeninio ugdymo plėtrai, skaitmeninių mokymo(si) priemonių ir išteklių įsigijimui; šių lėšų skyrimo principai nustatyti Vyriausybės nutarime;
- numatyta, kad tėvai (globėjai) turi teisę kreiptis į pedagoginę psichologinę tarnybą arba švietimo pagalbos tarnybą tik dėl 5 metų vaiko brandumo ugdytis pagal priešmokyklinio ugdymo programą vertinimo; visų vaikų pasirengimo ugdytis ar mokytis vertinimas nenumatytas.

Projekto esmė. Siūloma nepritarti Įstatymo projektui, nes Ministerijos vertinimu, dabartinės Įstatymo nuostatos yra pakankamos siekiamiems tikslams užtikrinti, taip pat daug siūlomų pakeitimų sureguliuota poįstatyminiais teisės aktais. Nepritariama dėl šių priežasčių:

1. Šiuo metu mokymosi priemonės sąvoka yra apibrėžta ministro patvirtintame Bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių ir mokymo priemonių atitikties teisės aktams įvertinimo ir aprūpinimo jais tvarkos apraše; įstatymo projektu siekiama visų mokymo priemonių kokybės ir atitikties teisės aktams, tačiau siūlomas apibrėžimas, lyginant su jau apibrėžtu, papildytas tik žodžiais „ištekliai, užduočių rinkiniai“. Vertinimo kriterijai ir procedūros užtikrina mokymo priemonių kokybę, todėl Įstatymo projektu siūlomas sąvokos apibrėžimas neleis pasiekti aiškinamajame tikslu užsibrėžto tikslo dėl kokybės užtikrinimo. Jau dabar Įstatymas numato, kad mokymo lėšas sudaro lėšos vadovėliams ir kitoms mokymo priemonėms, kurios gali būti tiek spausdintos, tiek skaitmeninės, o lėšos skaitmeninio ugdymo plėtrai, kurios yra labai aktualios pandemijos sąlygomis, yra priskirtinos kitoms ugdymo reikmėms skiriamoms lėšoms.

2. Pagal Civilinį kodeksą įvaikintais laikomi vaiko tėvai pagal įstatymą nuo teismo sprendimo įvaikinti įsiteisėjimo, todėl siūlymas įrašyti žodį „tėvių“ yra perteklinis. Siūlymas nustatyti, kad ikimokyklinis ugdymas tėvų (globėjų) pageidavimu vyksta ne pagal ikimokyklinio ugdymo programą, o įstaigoje, vykdančioje ikimokyklinio ugdymo programą, neatitinka Įstatymo nuostatų, kuriose numatyta, kad ikimokyklinio ugdymo programą vykdo ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo mokyklos, laisvasis mokytojas ar kitas švietimo teikėjas. Joms pritarus būtų nepagrįstai siaurinamas ikimokyklinio ugdymo programos vykdytojų ratas. Toks teisinio reguliavimo keitimas neatitinka Teisėkūros pagrindų įstatyme įtvirtinto teisėkūros sistemiškumo principo. Atsisakius galimybės privalomą ugdymą pagal ikimokyklinio ugdymo programą skirti kitiems vaikams, tai pablogintų nepatiriančių socialinės rizikos vaikų galimybes anksčiau pradėti ugdytis pagal ikimokyklinio ugdymo programą, kad turėtų vienodas galimybes sėkmingai ugdytis pagal priešmokyklinio ugdymo programą. Be to, siūlomas reglamentavimas yra priešingas Įstatymo projekto aiškinamajame rašte numatytam tikslui – numatyti, kad visiems vaikams, ne tik patiriantiems socialinę riziką, galėtų būti skiriamas privalomas ugdymas ikimokyklinio ugdymo programą vykdančioje įstaigoje.

3. Įstatymo projektu siūlomas 9 str. 3 d. pakeitimas (dėl pradinio ugdymo amžiaus vėlinimo) neatitinka Švietimo įstatymo Nr. I-1489 2, 7, 8, 24, 36, 47 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymo nuostatų ir Teisėkūros pagrindų įstatyme įtvirtinto teisėkūros aiškumo principo. Taikant Įstatymo projekto ir minėto įstatymo nuostatas, nebūtų aišku, kiek laiko vaikas turi mokytis pagal priešmokyklinio ugdymo programą, jei jam tėvų sprendimu priešmokyklinis ugdymas teikiamas tėvų (globėjų) sprendimu nuo 5 metų, o pradinis ugdymas – nuo 8 metų amžiaus. Pagal minėtą reguliavimą ministras nustatys atvejus ir tvarką, kai, įvertinus vaiko ugdymo ir ugdymosi poreikius, pažangą, priešmokyklinis ugdymas gali trukti dvejus metus. Reglamentavimas priešmokyklinio ugdymo kontekste yra pakankamas, kad užtikrintų Įstatymo projekto aiškinamajame rašte numatytą uždavinį – suteikti galimybę vaikams būti ugdomiems, atsižvelgiant į jų pasirengimą ir poreikius, didelį dėmesį skiriant vaikams, turintiems raidos sutrikimų.

4. Sveikatos apsaugos ministro patvirtintos Higienos normos, nustato mokinių mokymosi krūvį: pamokų skaičių per dieną, pamokos trukmę, pertraukų trukmę, pamokų organizavimą pamainomis. Nepriklausomai nuo to, kokia mokymosi forma ar mokymo proceso organizavimo būdu (kasdieniu ugdymo proceso organizavimo būdu, nuotoliniu ugdymo proceso organizavimo būdu ar derinant šiuos du būdus) vykdomas ugdymo procesas, mokymosi krūvis ir pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą turi atitikti Higienos normoje nustatytus reikalavimus. Įstatyme vartojama mokyklos

materialiosios aplinkos sąvoka apima visas aplinkas, kuriose yra įgyvendinamos mokyklos teikiamos ikimokyklinio, priešmokyklinio ar bendrojo ugdymo programos. Šios aplinkos gali būti tiek fizinės, tiek virtualios. Ministro tvirtinami švietimo aprūpinimo standartai ir turi nustatyti detalius kriterijus mokyklos materialiajai aplinkai. Galiojantis Įstatymo reguliavimas yra pakankamas, kad ministro tvirtinami švietimo aprūpinimo standartai nustatytų ir ikimokyklinio ugdymo, priešmokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo programas teikiančios mokyklos skaitmeninės aplinkos standartus. Įstatymo nuostatos įgalioja ministrą patvirtinti Bendrojo ugdymo dalykų vadovėlių ir mokymo priemonių atitikties teisės aktams įvertinimo ir aprūpinimo jais tvarkos aprašą. Ši nuostata yra pakankama kokybiniais kriterijams vadovėlių ir mokymo priemonių turiniui ir technologiniams sprendimams nustatyti. Taip pat nėra tikslinga mokymo priemonių katalogo tvirtinimo nuostata. Mokyklos skaitmeninės mokymo priemonės įsigyja, vadovaudamosi Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatomis. Įsigyjamoms skaitmeninėms priemonėms turi atitikti Tvarkos apraše nustatytus kriterijus tiek jų turiniu, tiek technologinėmis savybėmis. Šiuo metu Nacionalinė švietimo agentūra viešai skelbia skaitmeninių mokymo priemonių sąrašą. Sparčiai vystantis naujoms technologijoms, skaitmeninių mokymo priemonių pasiūla nuolat atnaujinama (minėtas sąrašas per savaitę papildomas vidutiniškai keturiomis naujomis priemonėmis), taigi skaitmeninių mokymo priemonių katalogo tvirtinimas ministro įsakymu ribotų atvirą teikėjų konkurenciją ir mokyklų galimybes pagal savo poreikius įsigyti iš įvairių, tarp jų ir iš užsienio, teikėjų reikalingas skaitmenines mokymo priemones, net jei jos atitiktų ministro nustatytus kokybės reikalavimus, tačiau nebūtų įtrauktos į skaitmeninių mokymo priemonių katalogą. Tai prieštarautų ir Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodytam tikslui – skatinti skaitmeninio ugdymo plėtrą.

5. Siūlymas nustatyti, kad dėl vienos mokymosi priemonių rūšies skaitmeninių mokymosi priemonių įsigijimo mokykla turėtų gauti mokyklos tarybos pritarimą, yra netikslingas. Mokymo lėšų apskaičiavimo, paskirstymo ir panaudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Vyriausybės 2018 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 679, nustato savivaldybių pareigas ir atsakomybes už mokymo lėšų paskirstymą mokykloms. Skiriant tikslinį finansavimą 2020 metais ir 2021 metais skaitmeninio ugdymo plėtrai, ši atsakomybė taip pat buvo patikėta savivaldybėms. Siekiant suteikti įgaliojimus mokyklai priimti sprendimus dėl mokymo lėšų panaudojimo skaitmeninio ugdymo plėtrai, sukuriamą teisinę galimybę mokykloms nenaudoti šių lėšų pagal paskirtį, t. y. jei mokyklos taryba nepritar, mokykla negalės įsigyti skaitmeninių mokymo priemonių ir kitų išteklių, būtinų, pavyzdžiui, nuotoliniam mokymui. Siūloma nuostata dėl mokyklos tarybos pritarimo skaitmeninėms mokymosi priemonėms įsigyti taip pat neatitinka Teisėkūros pagrindų įstatyme įtvirtinto teisėkūros proporcingumo principo.

6. Siūlymas įteisinti visų vaikų pasirengimo ugdytis ar mokytis vertinimą pedagoginėse psichologinėse arba švietimo pagalbos tarnybose yra perteklinis, nes Įstatyme jau numatyta, kokius kriterijus atitinkantys mokiniai gali mokytis pagal pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas. Todėl bet kokio amžiaus vaikų pasirengimo ugdytis ar mokytis vertinimas pedagoginėse psichologinėse arba švietimo pagalbos tarnybose tikslingas tik pradedant ugdymą pagal privalomojo švietimo programas. Bet kokio amžiaus vaikų fizinės ar emocinės sveikatos lemiamus vaiko mokymosi aspektus mokyklose taip pat stebi ir vertina, mokiniui bei jo šeimai pagalbą teikia mokyklos Vaiko gerovės komisija, esant reikalui – kitos tarnybos pagal savo kompetenciją. Mokiniais, kurie patiria mokymosi sunkumų, mokantis pagal bet kurią programą turi būti užtikrinama reikalinga psichologinė, socialinė pedagoginė, specialioji pedagoginė ar specialioji pagalba.

Atitiktis Vyriausybės programai. Tiesiogiai Vyriausybės programos nuostatų neįgyvendina. Vyriausybės programoje ir jos įgyvendinimo plane yra numatytų kitų su švietimo skaitmenizavimu iniciatyvų (veiksmų): naujausių edukacinių technologijų, mišraus mokymo, technologinių sprendimų paketo įtvirtinimas, nacionalinės STEAM programos skaitmeninei atskirčiai mažinti įgyvendinimas (50.1-50.4); 1.4.1 veiksmas „Diegti naujausias edukacines technologijas, sukuriant paskatų ir palaikymo sistemą skaitmeninėms švietimo inovacijoms kurti ir išbandyti; sustiprinti visų švietimo įstaigų darbuotojų skaitmenines kompetencijas“.

Derinimas. Projektas be pastabų suderintas su Finansų, Socialinės apsaugos ir darbo, Sveikatos apsaugos ministerijomis. Teisingumo ministerijos pastabos įvertintos.

Dalykinio vertinimo išvada:

1. Projekto 3 p. siūlytina detalizuoti (praplėsti) minimas Švietimo įstatymo Nr. I-1489 2, 7, 8, 24, 36, 47 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymo nuostatas, nurodant kokie buvo esminiai pakeitimai, ir tokiu būdu papildomai pažymėti jų nekoreliavimą su Įstatymo projekto 3 str. pateiktais siūlymais.
2. Projekto 4 p. (2, 3 pastraipa) pateikiant argumentaciją dėl esamo reguliavimo pakankamumo, nėra aišku, ar tai jau yra nustatyta šiame punkte minimuose teisės aktuose ar Ministerija dar tik planuoja tai nustatyti. Jei tai tik planuojami pakeitimai, kuriuos Ministerija numato atlikti, manytume būtų tikslinga tai aiškiai nurodyti Projekte.
3. Projekto 5 p. siūlytina paminėti ir apie 2022 m. numatytus pakeitimus skiriant tikslinį finansavimą skaitmeninio ugdymo plėtrai.
4. Siūlytina apsisvarstyti, ar nebūtų tikslinga Projekte taip pat paminėti (atkreipti dėmesį) ir apie numatomus svarbiausius šios Vyriausybės darbus susijusius su švietimo skaitmenizavimu, skaitmeninio ugdymo plėtra ir kt., kurie prisidėtų prie Įstatymo projekto aiškinamajame rašte keliamų tikslų.

Siūlome Projektą svarstyti tarpinstituciniame pasitarime ir patikslinti įvertinus Vyriausybės kanceliarijos Teisės ir Socialinės politikos grupių pateiktas vertinamojo/tikslinamojo pobūdžio pastabas ir pasiūlymus.

Socialinės politikos grupės patarėja

Aistė Zedelytė-Kaminskė

tel. 8 706 63 741, el.p. aiste.zedelyte@lr.lt